

<https://jrl.ui.ac.ir/?lang=en>

Journal of Researches in Linguistics

E-ISSN: 2322-3413

17(1), 117-142

Received: 29.12.2023 Accepted: 15.06.2024

Research Paper

Aspect and coercion in Kurdish: From the predicate level to the clause layer

Rahman Veisi Hasar*

Department of English and Linguistics, Faculty of Language and Literature, University of Kurdistan, Iran
r.veisi@uok.ac.ir

Abstract

This article seeks to examine aspect and coercion at the predicate level and within the three syntactic layers of nucleus, core, and clause in Kurdish. Utilizing Role and Reference Grammar as the framework, the study identifies lexical aspects with inherent aspectual features at predicate level. Predicates are categorized into five types: activity, accomplishment, achievement, semelfactive, and state, based on their lexical characteristics. The other layers mainly host derivative aspects and aspectual operators. In the Kurdish language, the nucleus layer hosts three imperfective operators and one perfect operator, each of which modifies the aspectual features of the five mentioned event types. At this level, each predicate with its own lexical aspect undergoes aspect shifting due to its combination with one of these operators. All kinds of aspect shifting are triggered due to the semantic dimensions of the aspectual operators at the nucleus level. Also, the findings show that at the core level, predicates may undergo coercion when combined with adverbial items or internal arguments that have special referential characteristics; the derivative predicates (such as active accomplishments) appear at this level. This study shows that the temporal operator at the clause level also has a significant impact on the eventual structure of predicates, and the verbs at the clause level affected by the time operator may undergo coercion. All kinds of aspect shifting at this level are aimed at harmonizing the eventual structure of the verbs with the semantic dimensions of the time operator.

Keywords: Kurdish, Aspect, Coercion, Role and Reference Grammar, Time

Introduction

Lexical Aspect (Aktionsart) and aspectual coercion are two interrelated dimensions within the realm of the semantics of verbs. While lexical aspects pertain to the inherent aspectual properties of verbs as abstract lexical items, aspectual coercion refers to the modification of the aspectual features of predicates when they are combined with other linguistic operators in a syntactic environment (Smith 1997; De Swart 1998; Michaelis, 2004; Cortés-Rodríguez, 2014). To clarify, aspect denotes the intrinsic aspectual characteristics of a verb, independent of its syntactic context, whereas coercion refers to the modification of the aspectual features of predicates when they are combined with other linguistic operators in a syntactic environment (Smith 1997; De Swart 1998; Michaelis, 2004; Cortés-Rodríguez, 2014). To clarify, aspect denotes the intrinsic aspectual characteristics of a verb, independent of its syntactic context, whereas coercion refers to the modification of the aspectual features of predicates when they are combined with other linguistic operators in a syntactic environment.

Based on three fundamental features—dynamicity, duration, and telicity—lexical aspectual classes can be categorized into five groups (Smith 1997):

1. Dynamicity: "ee hss a aar." {-dynamic, ±durative, -telic}
2. Activity: "ee swmna" ++dynamic, ddurvvv -telic}
3. Accomplishment: "ee butt a hous.." ++dynamic, ddurvvv eee}}}}
4. Achievement: "ee won hle gmm." ++dynamic, -durative, +telic}
5. Semelfactive: "ee ooughdd." ++dynamic, -durative, -telic}

However, it should be noted that this basic classification may be subject to modifications in different theoretical approaches. For instance, within the Role and Reference Grammar framework (Van Valin & LaPolla 1997; Van Valin, Robert. 2005; Pavey 2010.), hrrr rre sxyyp::: seeee'o'o', ccvvyv'('dnnee'), cchvvmmnt ('pop'), ccoompssshmnt ('m')))) smnffccvv ('oough'), nnd ccvve ccoompssshmnt ('X eee hle fssh'), aahh whhhhlrrr oorrpppondng

*Corresponding author

causative forms. In this same framework, Cortés-Rodríguez (2014) views the active accomplishment as a derived aspectual construction. Furthermore, various theories have been proposed regarding aspectual classes and features, such as those by Verkuyl (1972, 2005), Moens and Steedman (1988), and Croft (2012), to name a few. Despite these differing perspectives, this study employs the classification of Cortés-Rodríguez (2014) to examine the relationship between aspectual classes and coercion.

In the present study, we examine aspect and aspectual coercion within Kurdish, utilizing the framework of Role and Reference Grammar. Initially, we delineate the aspectual classes in Kurdish as per this theoretical approach. Subsequently, we explore aspectual coercion in the language by elucidating the interplay between various predicate types and operators across different sentential layers, ranging from predicates to the nucleus, core, and clause. While numerous studies have investigated aspectual classes and type shifting in Kurdish (Veisi Hasar 2015, 2017; Najafi far et al., 2016; Tabei et al., 2020), research within this specific framework remains unexplored. Furthermore, the scope and influence of operators (in different layers) on the final aspectual construction and interpretation of a sentence in Kurdish has yet to be addressed.

Materials and Methods

In Role and Reference Grammar, the predicate is the most fundamental element of a sentence and is situated within the nucleus layer. This predicate, when combined with its arguments, forms the core layer. The core represents the central part of the clause, serving as both its semantic and syntactic foundation. Additionally, the periphery includes adjunct elements. It is the integration of the core and the periphery that constitutes the complete structure of a clause (Van Valin, Robert. 1993; Van Valin & LaPolle 1997; Van Valin, Robert. 2005; Cortés-Rodríguez 2014).

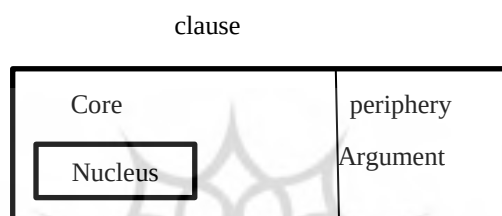

Figure 1- The structure of a clause

The structure outlined above is predicated solely on the argument structure; however, various sentence operators must also be integrated within this overarching framework. These operators, while not intrinsic to the argument structure, are incorporated into the clause to impart additional semantic and syntactic information. The amalgamation of *hlee oprroors whhhle uuus's yyyr dd r hhuuuuu nngndrrs hle smnncccnnd syncccccupprnt of hle uuuse* (Van Valin and LaPolle 1997: 40-52; Pavey 2010: 76). They are organized into three layers within the sentence:

Nucleus layer: Aspect operators, negation, and directionals.

Core layer: Event quantification, deontic modality, internal negation, and directionals.

Clause layer: Status operators, external negation, epistemic modality, tense, evidentiality, and illocutionary force.

Thss hrrrrrhlhlll ll rnnngmmnt ss prddeeee on hle dgree oo whhhh hlee oprroors nrfuunee hle smnnree's ultimate form and interpretation. A figure illustrates the syntactic mmmms and oprroors' nrrccooas nnhle smnnree 'The boy dddfog go ooohle mrrkrr.'

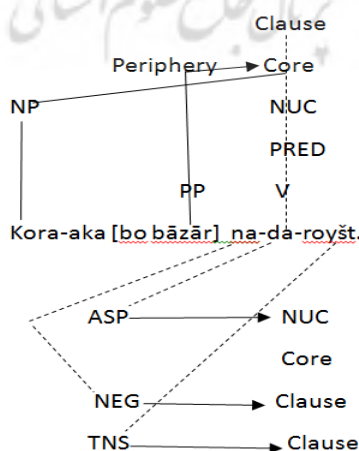

Figure 2- The operators of a clause in Kurdish

<https://doi.org/10.22108/jrl.2024.140180.1826>

Based on this mode, Cortés-Rodriguez (2014) presents a new model about aspect and coercion in this framework. He initially identifies three aspectual levels: (lexical) Aktionsart, (grammatical) aspect, and aspectuality. The first level pertains to the predicate level, where various event types are inherent to the predicates themselves. The second level, the nucleus layer, involves the application of grammatical aspectual operators—such as the progressive, perfective, and perfect—which modify the predicates. The third level, known as the core layer, is where derived event types (e.g., active accomplishment) emerge. In this layer, the interaction of certain predicates with directional adverbs or specific arguments results in these derived event types. Lastly, the fourth level is the clause layer, which encompasses tense and force. This layered approach demonstrates that different operators are applied at various levels to the verbal structures, thereby generating new aspectual modifications.

Discussion of Results and Conclusions

Firstly, the analysis reveals that in Kurdish, within the domain of Aktionsart, five distinct event types are identified, aahh ccoompnndddbby a aausvvv vrrnnn. rrr bs suhh ss hñ-prn(nnnnnng, ccvvyv, gjj šnnn(rrrvnng, cchvvvnnnn)), koxin (coughing, semelfactive), uuvnnwv (mnnnnm ccoompssšmnn), nnd rqq-le-bun (hating, state) serve as exemplars for these categories. These predicates embody the event classifications within the Aktionsart domain. However, at the secondary level—the nucleus layer—we scrutinize the operators that interact with these diverse aspectual classes to modify their event structures. The evidence suggests that within this layer, a minimum of three imperfective operators (-da; xarik + Ezafe linker; xarik + bu (to be)) and a single perfect operator (-uwa) are utilized to modify the aspectual characteristics of the predicates. The subsequent examples elucidate this point, employing solely an activity verb:

6. hnnnnaahwvša pjaaa-j krrd.
Hasan in yard walk-3SG do
Hasan walked in the yard.
7. hnnnnaahwvša pjaaa-j da-krrd.
Hasan in yard walk-3SG Imp-do
Hasan was walking in the yard.
8. hnnnnxrkk-i pjaaa krrdnn bu aahwvša ka krrmnh...
Hasan xarik-Ez walk do be.pst.3SG in yard that Karim come.pst.3SG
Hasan was walking in the yard that Karim came in.
9. hnnnnxrkkbu aahwvša pjaaa bə-kā ka brrnn brr..
Hasan xarik be-pst.3SG in yard walk SBJV-do that rain rain-pst.3SG
Hasan was about to walk in the yard that it started to rain.
10. hnnnnaahwvša pjaaa-j krrd-uwa.
Hasan in yard walk-3SG do-perf.
Hasan has walked in the yard.

These four operators modify the aspectual characteristics of predicates. The study demonstrates that the first and second imperfective operators (da; xarik + Ezafe linker) when applied to durative verbs such as activities and accomplishments, highlight the middle phases of these events. However, the third imperfective operator (xarik + bu), when used with these verbs, focalizes the preparatory phases of the predicates. Additionally, the data indicates that punctual achievement verbs, when associated with these operators, bring attention solely to their preparatory phase. Moreover, the first and second imperfective operators transform a semelfactive predicate into an iterative process, whereas the third one may change it into an achievement predicate emphasizing the preparatory phase. The findings also reveal that these operators are not compatible with static predicates unless the predicates are subjected to coercion. Finally, the research argues that the perfect operator, when combined with telic predicates, highlights their ending points, but when paired with non-telic predicates, it emphasizes their stopping points.

The findings indicate that within the core layer, certain linguistic elements, including specific arguments (such as a definite internal argument) and particular adjuncts (like directional adverbs), can trigger coercion. Primarily, these elements convert activity predicates into active accomplishments. The subsequent examples illustrate this transformation:

11. ?wwgornni-jak-i w...
He song-DEF-3SG say
He sang a song.
12. nnnnn brrwwmll pjaaa-j krrd.
Hasan to house walk-3SG do
Hasan walks towards the house.

Finally, the results demonstrate that the tense operator within the clause layer significantly influences the aspectual properties of predicates and can also initiate coercion. While the past tense is aspectually neutral and exerts no influence, the present tense functions similarly to an imperfective operator. It highlights the intermediate stages of durative predicates, such as activities and accomplishments, and emphasizes the preparatory phase of achievements. Additionally, it transforms semelfactive predicates into iterative processes.

13. To pjaaa-k krr. .
You walk-2SG do
You walked
14. To . jaaa da-kaj.
You walk imp-do
You (are) walk (-ing).

The diagram below illustrates the aspectual layers of Kurdish as delineated by the Role and Reference Grammar framework.

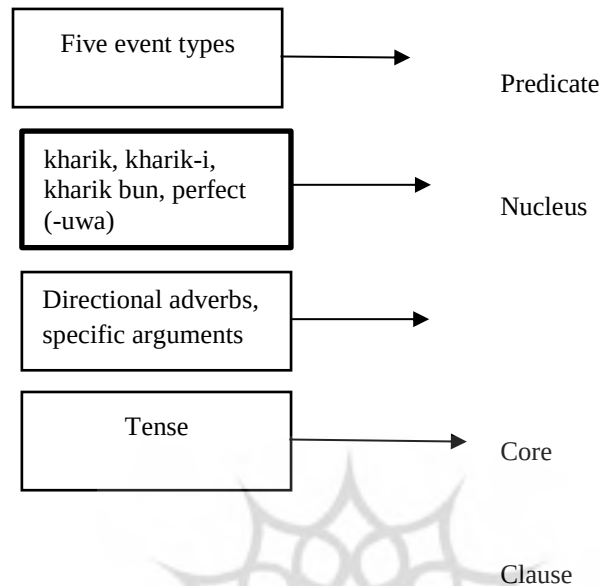

Figure 3- Aspectual layers in Kurdish

مقاله پژوهشی

نمود و تحمیل در کردی: از سطح محمول تا لایه بند

* رحمان ویسی حصار

چکیده

مقاله حاضر در صدد بررسی پدیدار نمود و تحمیل در سطح محمول و همچنین لایه‌های هسته، مرکز و بند در زبان کردی است. رویکرد مورد استفاده در این تحقیق بر اساس دستور نقش و ارجاع می‌باشد. در سطح محمول نمودهای واژگانی قرار دارند که حاوی ویژگی‌هایی ذاتی می‌باشند. محمول‌ها بر اساس این ویژگی‌ها عمدتاً به پنج گونه فعالیت، تحقیق، دستاوردی، لمح‌ای و ایستا تقسیم می‌شوند. این محمول‌ها عمدتاً گونه سببی نیز دارند. اما سه لایه دیگر، بیانگر لایه‌های متفاوت جمله بوده، و عمدتاً میزبان نمودهای اشتقاقی (ترکیبی) و یا عملگرهای نمودی هستند. نتایج تحلیل نشان می‌دهد که در زبان کردی، لایه هسته میزبان سه عملگر ناقص و یک عملگر کامل است که هر کدام ساختار رخدادی خاصی را بر پنج نمود واژگانی مذکور تحمیل می‌کنند. در این لایه هر محمول با نمود واژگانی خاص خود در اثر ترکیب با یکی از این عملگرها دچار فرایند تحمیل یا نمودگردانی می‌شود. تمام نمودگردانی‌ها تابع ابعاد معناشناختی عملگرهای چهارگانه در سطح هسته می‌باشند. همچنین در لایه مرکز، محمول‌ها در اثر ترکیب با افزوده‌های قیدی (قیدهای جهتی) و یا موضوعات درونی با ویژگی‌های ارجاعی ویژه (موضوع خاص یا غیرخاص) ممکن است دچار نمودگردانی شوند. محمول‌های اشتقاقی (از جمله تحقیق فعالیت) عمدتاً در این لایه (مرکز) پدید می‌آیند. در نهایت نتایج نشان می‌دهد که عملگر زمان در لایه بند نیز تاثیر چشمگیری بر ساختار رخدادی محمول‌ها داشته، و افعال در این لایه برای هماهنگی با ملزومات معناشناختی عملگر زمان ممکن است دچار نمودگردانی شوند. در پایان، تحقیق حاضر نظریه‌ای را درباره دامنه سلسله‌مراتبی عملگرهای جمله در راستای تولید و تفسیر ساختار رخدادی یک جمله پیشنهاد می‌دهد.

کلیدواژه‌ها: کردی، نمود، نمودگردانی، نقش و ارجاع، زمان، جمله

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱. مقدمه

نمود^۱ و تحمیل نمودی^۲ در معناشناسی دو بعد لاینفک هستند، اگر اولی به خصایص نمودی افعال به عنوان عناصر واژگانی انتزاعی اشاره دارد، دومی به ماهیت ترکیبی خصایص نمودی افعال در سطح جمله اشاره دارد (De Swart, 1998; Michaelis, 2004; Cortés-Rodríguez, 2014). به عبارت دیگر، نمود به خصایص ذاتی یک رخداد بدون در نظر گرفتن وضعیت آن در جمله اشاره دارد، اما تحمیل (یا نمودگردانی) به تغییرات و تحولات نمودی یک فعل به دلیل ترکیب آن فعل با عناصر دیگر در سطح جمله اشاره دارد. در رویکردهای واژه بنیاد به نمود، هر فعل به عنوان یک مدخل انتزاعی در واژگان بالرفسه حاوی یک سری ویژگی‌های نمودی ذاتی است که ساختار و ماهیت رخدادی آن فعل را نشان می‌دهد. این خصایص به تعبیری زمان درونی افعال را نشان می‌دهند. منظور از زمان درونی فعل این است که فعل در این مرحله هنوز به عنوان یک مدخل واژگانی وارد جمله نشده و بر روی محور زمان بیرونی (گذشته، حال و آینده) قرار نگرفته است. لذا این خصایص ماهیت درونی و ذاتی رخداد را جدای از محور زمان بیرونی نشان می‌دهند. خصایص نمودی افعال عمدتاً بر اساس سه مولفه پویایی،^۳ تداوم^۴ و اتمام‌پذیری^۵ تعریف می‌شود (Vendler, 1967; Smith, 1997; Frawley, 1999; Van Valin, 2005). ویژگی اول به این نکته اشاره دارد که آیا فعل مورد نظر برای انجام گرفتن به صرف انرژی و انجام کار نیاز دارد یا خیر. لذا برخی از افعال مبتنی بر کار و صرف انرژی هستند (دویدن، رفتن)، و برخی دیگر نیز صرفاً یک حالت هستند و مستلزم صرف انرژی نیستند (داشتن، بودن). از سوی دیگر خصوصیت دوم به این امر اشاره دارد آیا رخداد مورد نظر در یک لحظه انجام می‌گیرد (مانند سرفه کردن) یا اینکه مستلزم گذر زمان (ولو اندک) است (مانند قدم زدن). در نهایت خصوصیت اتمام‌پذیری به این واقعیت اشاره دارد که آیا رخداد مورد نظر یک نقطه پایان ذاتی دارد (بازی را بردن یا خانه خاصی را ساختن) یا اینکه پایان و مرحله تکمیل شدن ندارد (مانند قدم زدن). نقطه پایان در اینجا مستلزم نوعی تغییر حالت است، به عبارت دیگر رخداد از نقطه‌ای شروع شده، و در نقطه‌ای دیگر به اتمام رسیده و کامل می‌شود. کمال یا اتمام آن رخداد بدین معناست که تغییر حالت رخداد در آن نقطه کامل شده است. اما رخدادهایی که مستلزم تغییر حالت نیستند لزوماً نقطه پایان خاصی هم ندارند. با توجه به این مقدمه پنج طبقه نمودی اصلی به صورت زیر پیشنهاد می‌شود (Smith, 1997):

۱- ایستا: ^۶او یک ماشین دارد. {+پویا، +متداوم، -اتمام‌پذیر}

۲- فعالیتی: ^۷او شنا می‌کند. {+پویا، +متداوم، -اتمام‌پذیر}

۳- تحقیقی: ^۸او یک نقاشی را کشید. {+پویا، +متداوم، +اتمام‌پذیر}

۴- دستاوردی: ^۹او بازی را برد. {+پویا، -متداوم، +اتمام‌پذیر}

۵- لمحهای: ^{۱۰}او سرفه کرد. {+پویا، -متداوم، -اتمام‌پذیر}

البته باید متذکر شد که طبقه‌بندی فوق لزوماً مورد توافق تمام نظریه پردازان حوزه نمود نیست. برای مثال در رویکرد نقش و ارجاع (Van Valin and LaPolla, 1997: 101; Pavey, 2010: 106; Cortés-Rodríguez, 2014: 26) اگر چه طبقات نمودی شش مورد هستند، اما هر کدام یک نسخه سببی نیز دارند (بنگرید به بخش ۳). همچنین ورکول^{۱۱} (2005) اطلاعات نمودی قبل از ترکیب نحوی را منحصر در برخی ویژگی‌های بنیادی (مانند ADD TO و SQA) می‌داند. لذا او ماهیت نمودی افعال را نتیجه ترکیب نهایی این ویژگی‌ها در سطح جمله می‌داند. همچنین موون^{۱۲} و استیدمان^۱ (1988) نیز با تکیه بر دو خصیصه لحظه‌ای^۲ بودن و نتیجه‌داشتن^۳ افعال را به شیوه دیگری تقسیم‌بندی

¹ Aspect

² Aspectual coercion

³ Dynamicity

⁴ Duration

⁵ Telicity

⁶ State

⁷ Activity

⁸ Accomplishment

⁹ Achievement

¹⁰ Semelfactive

¹¹ H. Verkuyl

¹² M. Moens

(عمل انباشتی: ^۴ لحظه‌ای و با نتیجه، فرایند انباشتی: ^۵ تداومی و با نتیجه انباشتی، عمل نقطه‌ای: ^۶ لحظه‌ای و بدون نتیجه، فرایند: ^۷ تداومی و بدون نتیجه) می‌کنند. به این فهرست می‌توان طبقه‌بندی‌های متفاوتی از جمله **کرافت**^۸ (2012) را نیز اضافه کرد که تقسیم‌بندی کاملاً متفاوتی ارائه می‌دهد؛ اما علی‌رغم این تنوعات رده‌شناختی، طبقه‌بندی **اسمیت** (1997) هنوز متداول‌ترین طبقه‌بندی رخدادی است. اما باید متذکر شد که در صورت اتخاذ هر رویکردی، محقق باید ترجیحاً همان طبقه‌بندی را مدنظر داشته باشد که در رویکرد مورد استفاده بکار می‌رود.

از سوی دیگر، تحمیل یا نمودگردانی نیز به فرایندی اشاره دارد که در آن خصایص نمودی افعال تحت تاثیر عناصر جمله دچار تحولاتی می‌شوند. در این حالت ساختار رخدادی یک فعل به خاطر هماهنگی با الزامات معنایی عناصر دیگر تغییراتی می‌کند (De Swart, 1998). این تغییرات می‌تواند ابعاد متفاوتی داشته باشد، برای مثال کم‌ترین نوع آن کمرنگ شدن یا حذف شدن یک خصیصه ذاتی فعل است، و بیشترین مقدار این تغییرات تغییر کامل طبقه نمودی فعل است. برای مثال در جمله ۶ یک رخداد لمحای تحت تاثیر نمود ناقص به فعل تکراری بدل شده است و لذا ماهیت لحظه‌ای آن به تداومی تغییر پیدا کرده است، اما در جمله ۷ یک فعل فعالیتی تحت تاثیر قید جهتمند به فعل تحقیقی بدل شده است.

۶. او داشت سرفه می‌کرد.

۷. او به سمت خانه دوید.

اسمیت (56: 1997) فرایند تحمیل را با توجه به قاعده آلفا به صورت زیر تعریف می‌کند:

verb constellation [a, b, fa] + [fβ] → derived verb constellation [a, b, fβ]

بر طبق این قاعده، همیشه بیرونی‌ترین عنصر جمله نمود نهایی منظومه فعلی را در حین فرایند ترکیب فعل با دیگر عناصر جمله (با ویژگی‌های نمودی مختص به خود) تعیین می‌کند. برای مثال، در جمله ۷ قید جهتی بدین دلیل که نقطه و غایت خاصی را نشان می‌دهد فعل را وادار می‌کند که تفسیری تحقیقی به خود بگیرد. لذا عنصر بیرونی بر فعل در تعیین تفسیر نهایی نمود جمله غالب است. اما باید متذکر شد که رویکردهای بسیار متفاوتی برای پدیدار نمودگردانی ارائه شده است (Pustejovsky, 1995; Dowty, 1979; Michaelis, 2004; Verkuyl, 1972, 2005; MacDonald, 2008; Travis, 2010). در تحقیق حاضر ما بر رویکرد دستور نقش و ارجاع^۹ به نمود و نمود گردانی تمرکز خواهیم کرد. در این راستا در مقاله حاضر تلاش خواهیم کرد با تکیه بر رویکرد دستور نقش و ارجاع نمود و نمود گردانی را در زبان کردی^{۱۰} مورد بررسی قرار دهیم. به عبارت دیگر، تلاش خواهیم کرد که اولاً ماهیت نمودی افعال را در کردی به صورت مختصر تبیین کرده، و سپس رویه‌هایی که باعث نمود گردانی این افعال در لایه‌های هسته، مرکز و بند می‌شوند را معرفی نماییم. لذا در بخش دو، ابتدا به مرور مختصر تحقیقات در زبان کردی در این رابطه خواهیم پرداخت، و در بخش سه نیز به ارائه چهارچوب نظری می‌پردازیم. سپس در بخش چهار به تحلیل داده‌ها در کردی بر اساس رویکرد مذکور می‌پردازیم. در نهایت در بخش چهار نتایج و فرایندهای متفاوت نمود گردانی را در کردی ارائه خواهیم داد.

۲. مروری انتقادی بر مطالعات پیشین در باب نمود در کردی

مطالعات موجود در باب نمود در کردی به دو گروه مطالعات سنتی و جدید تقسیم می‌شوند. بدیهی است که در مطالعات سنتی باب خاص

¹ M. Steedman

² Punctuality

³ Consequent state

⁴ Culmination

⁵ Culminated process

⁶ point

⁷ process

⁸ W. Croft

⁹ Role and reference grammar

^{۱۰} گویش مورد نظر در این تحقیق، گویش سورانی رایج در مناطق موکریان (بوکان و مهاباد) است.

و مستقلی در باب نمود وجود نداشته است. در واقع عمده مباحث مربوط به نمود واژگانی در این مطالعات غایب است. اما مباحث مربوط به نمود دستوری به صورت محدودی ذیل مباحث مربوط به زمان دستوری مورد بحث قرار گرفته است. عمدتاً در این منابع، نمود استمراری در کنار عملگرهای دیگر به عنوان اجزایی از یک زمان دستوری (مانند حال استمراری و یا گذشته استمراری) در نظر گرفته شده است. در اولین نسخه دستور زبان کردی (۱۹۷۶) که توسط انجمن علمی کردی عراق چاپ شده است مجموعه‌ای از نظرات متفاوت متخصصان درباره زمان افعال در کردی ثبت شده است. اما نکته مشترک تمام این نظرات این است که نمود ناقص (استمراری) نه به عنوان عملگری مستقل بلکه به عنوان بخشی از یک ساخت زمانی لحاظ شده است. در این میان **رخزادی** (۱۳۷۹) به تبع مطالعات سنتی نمود را تنها ذیل ساخت‌های زمانی بررسی می‌کند. اما او برخلاف محققان قبل از خود به دو گونه ساخت استمراری در کردی قائل است. او بین دو نوع ساخت زمانی مبتنی بر پیشوند ناقص *da-* و عملگر ناقص ساز *xarik* در کردی تفاوت قائل شده، و ساخت‌های مبتنی بر عملگر اولی را استمراری صرف (گذشته استمراری) و ساخت‌های مبتنی بر دومی را استمراری ناتمام (گذشته استمراری ناتمام) می‌داند (**رخزادی**، ۱۳۷۹: ۱۷۳، ۱۸۰، ۱۹۴ و ۱۹۹). از دیگر تحقیقات در حوزه سنتی مطالعات دستوری **حاجی مارف**^۱ (۲۰۰۰) است. **حاجی مارف** ابتدا زمان در کردی را به دو بخش گذشته و غیر گذشته تقسیم می‌کند، و سپس انواع آنها را بررسی می‌کند. **حاجی مارف** (۲۰۰۸: ۱۹۱-۲۰۸) ابتدا گذشته را به گذشته نزدیک (ساده)، گذشته استمراری (با پیشوند *da-*)، گذشته کامل و گذشته بعید تقسیم می‌کند. مثال‌های زیر این چهار گونه را نشان می‌دهد:

8. Kawt-əm.²
اش/م. گذشته-افتادن
افتادم
9. Da-kawt-əm.
اش/م. گذشته-افتادن-ناقص
می‌افتادم.
10. Kawt-um.
اش/م. کامل-گذشته-افتادن
افتاده‌ام.
11. kawt-bum.
اش/م. بودن-گذشته-افتادن
افتاده بودم.

در تقسیم‌بندی فوق او حال کامل را ذیل گذشته تعریف می‌کند. او سپس بیان می‌کند که زمان غیر گذشته در هر حال پیوسته با پیشوند *da* ظاهر شده، و لذا همیشه به نوعی معنای استمرار دارد. عمده تحقیقات سنتی دیگر نیز (نیز ۱۹۷۶؛ **امینی**، ۱۳۷۷) از همین مسیر پیروی می‌کنند. اما حال اجازه دهید به تحقیقات جدیدتر بپردازیم.

در تحقیقات نوین با تکیه بر روش‌های زبان‌شناختی عمدتاً انواع نمود واژگانی و دستوری در کردی توصیف شده، و پدیدار نمود گردانی نیز ذیل آن بررسی شده است. برای مثال **ویسی** (۱۳۹۴) در تحقیقی به بررسی زمان و نمودهای دستوری (کامل و ناقص) در کردی می‌پردازد. او زمان در کردی را یک زمان دوشقی دانسته (گذشته و غیر گذشته)، و سپس بیان می‌کند که زمان گذشته می‌تواند میزبان نمود ناقص و تام باشد اما زمان حال در کردی همیشه ناقص است. او در نهایت به صورتی مختصر به پدیدار نمود گردانی متأثر از ترکیب افعال دستاوردی و لمحهای با نمود ناقص اشاره می‌کند **سپس او** (۱۳۹۶) در تحقیقی دیگر با اتخاذ رویکرد **اسمیت** (۱۹۹۷) سعی در توصیف انواع نمود واژگانی در کردی داشته، و سپس با توجه به قاعده آلفا به بررسی ترکیب افعال (با نمودهای واژگانی متفاوت) با قیدهای زمانی و

¹ A. Haji-Maref

² علائم اختصاری: ش: شخص؛ م: مفرد؛ ج: جمع؛ مع: معرفه؛ ناق: نمود ناقص؛ حال: زمان حال؛ گذ: زمان گذشته؛ نف: نفی؛ کامل: کاه؛ اض: اضافه؛ التز: التزامی

یا عملگرهای نمودی (استمراری) پرداخته و تغییرات بوجود آمده در ساختار رخدادی افعال را در نتیجه این ترکیبات تشریح می‌کند. او سعی می‌کند قیدها و عناصری که در جمله باعث نمودگردانی این افعال می‌شوند را معرفی کند. اگر چه این تحقیق اولین مطالعه در حوزه نمودگردانی در کردی است اما پدیدار نمودگردانی تنها در ذیل طبقه نمودی افعال مورد بررسی قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر ابتدا افعال با توجه به طبقه نمودی خود طبقه بندی شده و سپس عناصری که باعث تغییر خصایص نمودی در آنها می‌شوند (نسخه‌های اشتقاقی افعال) فهرست می‌شوند. مشکل اصلی این تحقیق این است که پدیدار نمودگردانی در رابطه با لایه‌های سلسله‌مراتبی نحوی (سطح محمول و لایه‌های دستوری هسته، مرکز و بند) تبیین نمی‌شود، و با تبعیت از اسمیت (1997) ترکیبات نحوی تنها به صورت ساخت‌های منظومه‌ای فعلی^۱ ارائه می‌شوند. این در حالی است که نشان خواهیم داد حداقل سه لایه نمودی در زبان کردی قابل تصور است. از سوی دیگر تحقیق مورد نظر، دامنه و سلسله مراتب بین عملگرهای نمودی (زمان، نمود دستوری، قید، متمم‌ها و غیره) در تعامل با نمود واژگانی را تبیین نمی‌کند. همچنین نجفی‌فر و دیگران (۱۳۹۵) نیز به بررسی پدیدار نمودگردانی متأثر از نمودهای ناقص‌ساز و افعال پنج گانه می‌پردازند. آنها (۱۳۹۵) تغییرات نمودی را در این افعال بررسی کرده و نشان می‌دهند هر ناقص‌ساز به چه شیوه‌ای باعث تغییر ساختار نمودی افعال می‌شود. اما آنها نیز تنها به این نوع از نمودگردانی پرداخته و دامنه عملگرهای نمودی و همچنین لایه‌های متفاوت نحوی (و نمودی) را در این تحقیق مدنظر قرار نمی‌دهند. همچنین تابعی و همکاران (۱۳۹۹) نیز در تحقیقی به بررسی نمود دستوری xarik در کردی سورانی پرداخته و آن را از سنخ افعال الحاقی می‌دانند که در راستای القای نمود استمراری و تقریبی بکار می‌رود. آنها ظهور این عملگر را به صورت ادات و متصل به گروه نمودی اصلی جمله تبیین می‌کنند که موجب تکرار سطح نمود بیرونی فعلی می‌شوند.

کریم^۲ (2016: 24) نیز در تحقیقی پیرامون نظام تصریف کردی اشاراتی پراکنده به پدیدار نمود در کردی دارد. او ابتدا در تقابل با مطالعات پیشین بیان می‌کند که پیشوند da- در کردی لزوماً یک نشانگر نمود ناقص نبوده، و نقش اصلی آن وجه‌نمایی (نشانگر وجه خبری) می‌باشد. به همین دلیل او این پیشوند را در تقابل با پیشوند ba- (نشانگر وجه التزامی) می‌داند. او به صورتی نقیض‌نمایان می‌کند که پیشوند da- در زمان حال وجه نما است اما در گذشته می‌تواند استمراری باشد. در واقع کریم اعتقاد دارد این پیشوند اساساً برای نشان دادن وجه خبری غیر گذشته است اما سپس به صورت وند استمراری هم دستوری شده است. سپس او (2016: 24) بیان می‌کند که پسوند u/w تنها نشانگر نمود بوده و نمود کامل^۳ را نشان می‌دهد. او بیان می‌کند که این نمود کامل در تقابل با نمودهای ناقص در کردی است که توسط پیشوند da- ساخته می‌شود. در نقد تبیین او می‌توان استدلال کرد که پسوند مذکور (به تعبیر او نمود کامل) در واقع تنها برای نشان دادن زمان‌های نسبی کامل بکار می‌رود، و نمی‌توان آن را به عنوان نمودنما نشان داد. این پسوند استقلالی از خود نداشته و فقط در ساخت‌های زمانی نسبی (در تقابل با زمان‌های مطلق) ظاهر می‌شود. همچنین باید گفت که نمود کامل در کردی تنها با ساخت گذشته ساده نشان داده شده، و هیچ وند و عملگر مخصوصی مربوط به آن در زبان کردی وجود ندارد. از سوی دیگر، پیشوند da- در حال حاضر تنها کارکرد نمودنمایی داشته، و جملات با وجه خبری به راحتی در غیاب این وند نیز ظاهر می‌شوند.

۳. چهار چوب نظری

دستور نقش و ارجاع یکی از گونه‌های رویکرد نقش گراست که زبان را اساساً ابزار ارتباط بین زبانمندان می‌داند. در این رویکرد صورت، معنا و بافت در رابطه با هم تبیین می‌شوند. این نظریه برای تبیین دستور زبان از یک نقطه معناساختی شروع می‌کند: تفکیک محمول^۴ و موضوع^۵ (Van Valin and LaPolla, 1997:25; Van Valin, 2005: 4; Pavey, 2010: 53). محمول عمدتاً رخداد و یا موقعیتی را نشان داده، و موضوع‌ها به عناصری اشاره دارند که همیشه و به صورت ذاتی در آن رخداد دخیل هستند. عناصر غیرموضوع^۶ عناصری هستند که به

¹ Verbal constellation

² R. Kareem

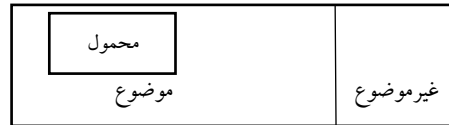
³ Perfect aspect

⁴ Predicate

⁵ Argument

⁶ Non-argument

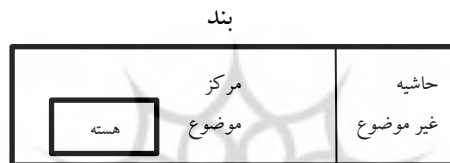
صورت ذاتی لزوماً داخل در فرایند محمول نیستند، اما می‌توان آنها را برای بیان برخی اطلاعات اضافی در بارهٔ محمول به جمله اضافه کرد. بر حسب این تمایز، لایه‌های ابتدایی یک بند قابل تصور است. در واقع مرکزی‌ترین بخش یک بند از ترکیب محمول و موضوعات تشکیل شده، و ابعاد حاشیه‌ای و الحاقی جمله محصول اضافه شدن عناصر غیرموضوع است. در زیر عناصر بنیادی یک بند را می‌بینیم:

نمودار ۱- عناصر بنیادی بند

Diagram 1- The basic elements of a clause

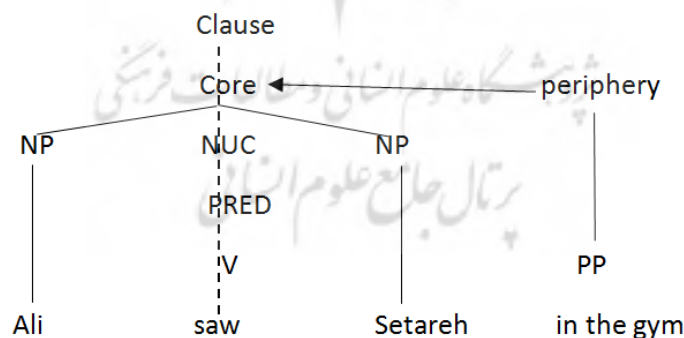
در دستور نقش و ارجاع، بنیادی‌ترین عنصر جمله یعنی محمول، هسته^۱ بند نامیده می‌شود. همچنین ترکیب هسته با موضوع(ها) نیز مرکز^۲ بند را پدید می‌آورد. مرکز مرکزی‌ترین بخش بند است، و به نوعی قلب معنایی و نحوی آن حساب می‌شود. بخش حاشیه^۳ نیز حاوی عناصر غیرموضوع است. این ترکیب حاشیه و مرکز است که ساخت یک بند^۴ را می‌سازد (Van Valin 1993:5; Van Valin and LaPolla, 1997: 26; Pavey, 2010: 54). در زیر نمودار کلی یک بند را مشاهده می‌کنیم.

نمودار ۲- ساختار بند

Diagram 2- The structure of a clause

این ساخت لایه‌ای مبنای ساختار سلسله مراتبی یک بند را شکل می‌دهد. در این رویکرد، عناصر یک بند حول هسته (محمول)، سپس مرکز (محمول به اضافهٔ موضوع) و در نهایت در سطح بند (موضوع به اضافهٔ غیرموضوع) سازمان می‌یابند. در زیر نمودار درختی یک جملهٔ انگلیسی را مشاهده می‌کنیم:

نمودار ۳- نمودار درختی یک جمله در انگلیسی

Diagram 3- The tree diagram of a sentence in English

این نمودار البته بر حسب پارامتر ترتیب کلمات در جمله ممکن است دچار تنوعاتی شود. برای مثال در زبان کردی، عنصر حاشیه ممکن است قبل از عنصر محمول ظاهر شود، اما باز هم در این حالت، این عنصر به بخش بیرونی مرکز متصل می‌گردد. برای مثال نمودار زیر ساختار یک جمله را در کردی نشان می‌دهد:

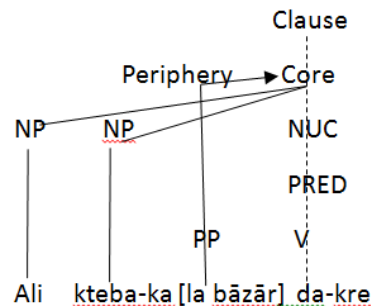
¹ Nucleus

² Core

³ Periphery

⁴ Clause

12. Ali kəteba-ka la bāzār da-kəre.
 ۱ش/م. حال-خریدن-ناق بازار در مع-کتاب علی
 علی کتاب را در بازار می‌خرد.

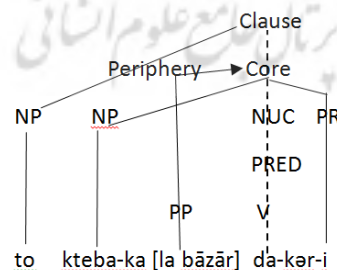

نمودار ۴- نمودار درختی یک جمله در کردی

Diagram 4- The diagram of a sentence in Kurdish

این ساختار کلی به نسبت محمول‌های متفاوت، ترتیب واژگان و الحاقات گوناگون می‌تواند به اشکال متعدد درآید که به طرح‌واره‌های نحوی بند معروف هستند (Van Valin and LaPolla, 1997: 74, 174; Pavey, 2010: 61). در این رویکرد، زبان‌ها به دو گروه هسته نشان^۱ و وابسته نشان^۲ تقسیم می‌شوند. در زبان‌های وابسته نشان، رابطه بین محمول و موضوعات به صورت ساختوازی بر روی وابسته‌ها (به صورت حالت یا غیره) نشان داده می‌شود. اما در زبان‌های هسته نشان، رابطه بین محمول و موضوع به صورت علامی روی هسته نشان داده می‌شود (Van Valin, 2005: 16)، لذا گروه‌های اسمی نشانگر موضوعات اختیاری بوده و قابلیت حذف را دارند. به همین دلیل در این زبان‌ها علائم مطابقه روی فعل به عنوان موضوعات در بخش مرکز ظاهر می‌شوند و گروه‌های اسمی اختیاری به صورت خواهران شاخه بند در نمودار ظاهر می‌شوند. برای مثال در زبان کردی وند نشانگر فاعل نحوی می‌تواند روی محمول ظاهر شود، لذا این وند در لایه مرکز قرار گرفته، و گروه اسمی فاعلی به عنوان عنصر اختیاری در لایه بند قرار می‌گیرد. لذا ساختار یک بند ساده متعدی در کردی به صورت زیر است:

13. to kəteba-ka la bāzār da-kər-i.
 ۲ش=خریدن-ناقص بازار در مع-کتاب تو
 تو کتاب را در بازار می‌خری.

نمودار ۵- نمودار درختی یک جمله در کردی

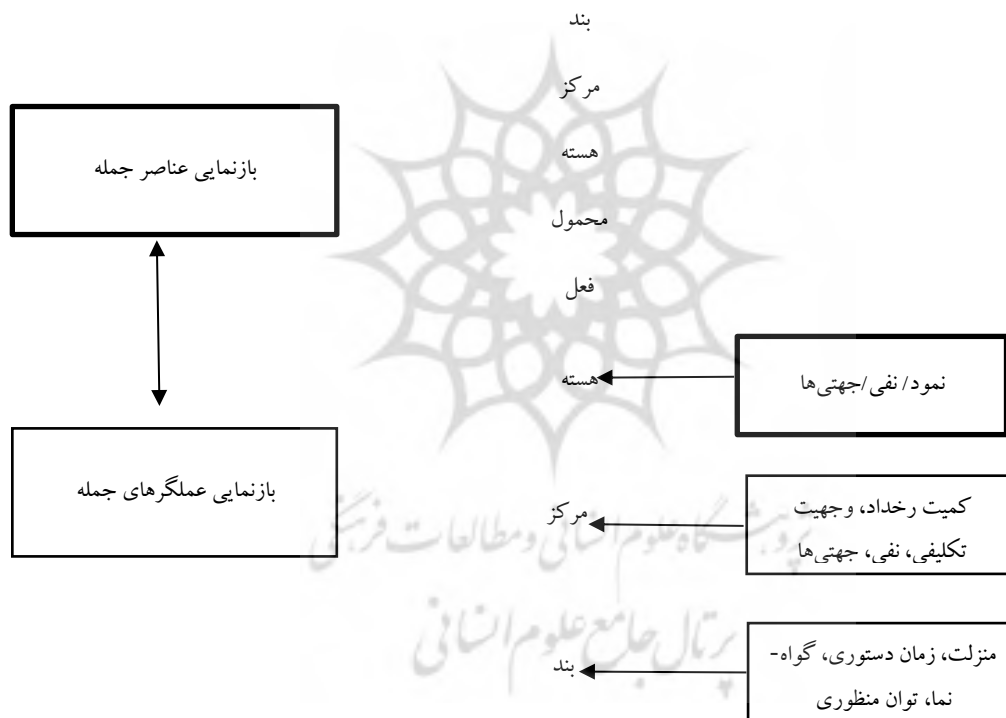
Diagram 5- The diagram of a sentence in Kurdish

بدین دلیل که کردی در زمان گذشته کنایی بوده، و الگوی مطابقه تغییر می‌کند، نمودار فوق در گذشته دچار تغییراتی می‌شود. اما چون موضوع این جستار مطابقه نیست از تبیین این بحث می‌گذریم.

¹ Head-marking

² Dependent-marking

ساختار فوق تنها بر اساس ساختار موضوعی ترسیم شده است، اما عملگرهای متفاوت جمله (زمان، نمود، وجهیت و ...) نیز باید در همین ساختار کلی قرار گیرند. این عملگرها بخشی از ساختار موضوعی جمله نیستند، بلکه به جهت اضافه کردن اطلاعات نحوی به ساختار بند متصل می‌گردند. آنها عمدتاً تکواژهایی نقشی هستند که اطلاعات دستوری را بیان می‌کنند. در مجموع دوازده عملگر وجود دارد، اما نکته مهم این است که هر عملگر جمله بر لایه خاصی از جمله اعمال می‌شود. اتحاد عملگرها و ساختار لایه‌ای بند طرح‌واره معنایی/دستوری بند را تولید می‌کند. عملگرهای نمود (تام و ناقص)، نفی^۱ (علامت نفی فعل یا اسم که فقط بر محمول اعمال می‌شود) و جهت‌ها (بیانگر جهت حرکت رخداد) تکواژهایی دستوری هستند که بر لایه هسته اعمال می‌شوند. از سوی دیگر تکواژهای کمیت رخدادی (تعداد انجام گرفتن فعل)، وجهیت (تکلیفی)، نفی (نفی درونی که موضوعات را نفی می‌کند)، و جهت‌ها (بیانگر جهت حرکت موضوع) بر لایه مرکز اعمال می‌شوند. از سوی دیگر، عملگرهای منزلت^۲ (نفی بیرونی (نافی کل جمله)، وجهیت معرفتی، وجه دستوری)، زمان دستوری (گذشته و حال)، گواه‌ها (منبع اطلاعاتی) و توان منظوری (خبری، پرسشی و امری) نیز بر لایه بند اعمال می‌شوند. این سلسله مراتب بر اساس دامنه نفوذ و تاثیر این عملگرها بر شکل نهایی جمله و تفسیر نهایی آن است (Van Valin and LaPolla, 1997: 40-52; Pavey, 2010: 76). در زیر نمودار مربوط به امتزاج لایه‌های بند را با عملگرهای جمله می‌بینیم. در این نمودار دو بخش ساختار موضوعی و بخش عملگرها با هم منطبق شده‌اند:

نمودار ۶- لایه‌ها و عملگرهای بند

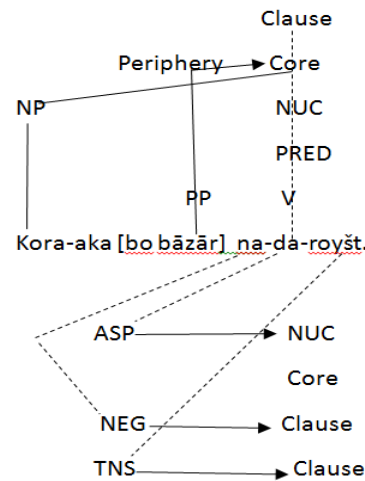
Diagram 6- The layers and operators of the clause

در زیر نمودار یک جمله با نمود ناقص و منفی را در کردی می‌بینیم. در این جمله فقط سه عملگر را نشان می‌دهیم.

14. Kora-ka bo bāzār na-da-rojšt.
گذش=رفتن-ناقص-نف بازار برای مع-پسر
آن پسر (به) بازار نمی‌رفت.

¹ negation

² Status

نمودار ۷- عملگرهای یک بند در کردی

Diagram 7- The operators of a clause in Kurdish

همانگونه که از تصویر فوق مشهود است چندین عملگر می توانند به صورت همزمان بر لایه یکسانی عمل کنند. دامنه عملگرها در تعیین

تفسیر نهایی یک جمله مبتنی بر اصل زیر است (Van Valin and LaPolla, 1997: 46; Pavey, 2010: 78):

15. clausal $\supset$ core $\supset$ nucleus

طبق این اصل، عملگرهای بند آخرین لایه ای هستند که برای تعیین تفسیر نهایی جمله عمل می کنند. همچنین آنها دورتر از هسته قرار دارند. از سوی دیگر، عملگرهای مربوط به هسته اولین عناصری هستند که در تعیین تفسیر معنایی جمله نقش داشته و به همین دلیل به هسته نزدیک تر هستند. عناصر مربوط به مرکز بین این دو گروه قرار می گیرد. ترتیب خطی وندهای بیانگر عملگرها نیز مبتنی بر همین اصل است. به عبارت دیگر وندهای مربوط به عملگر هسته، به هسته بسیار نزدیک می باشند. سپس وندهای مرکزی و در نهایت وندهای مربوط به بند در این ترتیب خطی ظاهر می شوند. این سلسله مراتب هم دامنه معنایی عملگرها را تعیین می کند، و هم نظم ساختواری آنها را مشخص می سازد. از سوی دیگر بین عناصر در یک لایه نیز سلسله مراتبی قابل پیش بینی است اگر چه تفاوت های رده شناختی زیادی بین آنها قرار دارد:

16. For clausal: illocutionary force $\supset$ evidentials $\supset$ tense/status

For core: deontic modality/core directionals $\supset$ negation

For nucleus: directionals/derivational negation $\supset$ aspect

قواعد فوق که البته در زبان های متفاوت ممکن است متنوع باشد رابطه سلسله مراتبی بین عملگرها را نشان می دهد. برای مثال در قاعده اول بیان شده است که توان منظوری بر گواه نما و زمان دستوری دامنه دارد. از سوی دیگر، در سطح مرکز وجهیت تکلیفی بر دیگر عملگرها دامنه دارد. به همین صورت در سطح هسته، عملگر جهتی و نفی اشتقاقی بر عملگر نمود دامنه دارند. مفهوم دامنه داشتن بدین معناست که آن عنصر در لایه بالاتری اعمال شده و پس از عناصر زیردست خود بر ساختار نهایی جمله اعمال می شود.

ون ولین و لاپولا (1997: 62) همچنین بیان می کنند که اگرچه قیدها ترجیحاً در موقعیت یک عنصر حاشیه ای قرار دارند و لایه بند را توصیف می کنند، اما برخی از قیدها ممکن است در لایه های نزدیک تر نیز رخ دهند. برای مثال های قیدهای زمانی (در فردا) و مکانی (در خانه) همراه با موضوعات عمدتاً بر لایه مرکز اعمال می شوند. همچنین قیدهای شاهدنما (به وضوح) و یا معرفتی (احتمالاً) نیز بر همین لایه اعمال می گردند. به همین قیاس قیدهای حالت (به سختی) و سرعت (به آهستگی و به سرعت) عمدتاً مانند یک موضوع بر مرکز اعمال می شوند، اما قیدهای نمودی (به کاملی، به تمامه، به صورت مستمر، به صورت پیوسته) ممکن است بر عنصر محمول اعمال می شوند. در کل آنها (Van Valin and LaPolla, 1997: 164-5) معتقدند که اگر چه قیدها در موقعیت حاشیه ای قرار دارند، اما دامنه معنایی آنها و اثر آنها

بر تفسیر معنایی عناصر جمله متفاوت است. شاید بتوان گفت قیده‌های نمودی بیشترین نزدیکی را به هسته داشته و قیده‌های حالت، وجهی و شاهدنمایی در مراحل بعد قرار دارند. در واقع، قیده‌های نمودی محمول را در سطح هسته توصیف کرده، اما قیده‌های حالت و سرعت با بخش مرکز مرتبط هستند. از سوی دیگر، قید شاهدنمایی با سطح بند رابطه برقرار می‌کند. لذا جایگاه قیده‌ها نیز بر حسب لایه و عملکردی که به آن مربوط هستند می‌تواند متفاوت باشد.

در رویکرد دستور نقش و ارجاع، با تبعیت از مطالعات پیشین، انواع محمول ابتدا به پنج طبقه ایستا، فعالیتی، دستاوردی، تحقق‌ی، و لمح‌های تقسیم می‌شود، اگر چه باید متذکر شد که این رویکرد نکات متفاوتی را نیز در رابطه با انواع و تعداد مقولات نمودی ارائه می‌دهد (Van Valin and LaPolla, 1997: 101, 107; Van Valin, 2005: 45; Pavey, 2010: 102). در این رویکرد، افعال ایستا (داشتن، بودن) به فرایندهای احساسی، حالات و بیان صفات چیزی می‌پردازند. آنها بیانگر رخداد یا فعالیتی پویا نیستند. اما افعال فعالیتی (قدم زدن) به افعالی پویا و تداومی اشاره دارند که نقطه پایان و یا اتمام نداشته، و همچنین در آنها تغییر حالتی اتفاق نمی‌افتد. بعلاوه، افعال دستاوردی افعالی هستند که به یک تغییر حالت دفعی و لحظه‌ای اشاره دارند که نقطه پایان و تحول خاصی دارند. در این رویکرد، دستاوردی به عنوان محمولی غیرپویا در نظر گرفته می‌شود (ترکیدن، بردن). محمول‌های تحقق‌ی نیز محولاتی شبیه به دستاوردی هستند با این تفاوت که آنها تداومی می‌باشند (ذوب شدن، خوب شدن). همچنین، افعال لمح‌های افعالی هستند که اولاً یک رخداد لحظه‌ای می‌باشند، و همچنین فاقد نقطه پایان و یا نقطه تحول خاصی هستند (سرفه کردن). اما آنها دو طبقه نمودی دیگر را به محمولات اضافه می‌کنند که به نوعی محمولات اشتقاقی هستند. اشتقاقی به این معناست که این محمول احیاناً ساده نبوده و به دلیل ترکیب شدن محمول با برخی عناصر دیگر ساخته شده است. اولین نوع از این محمول تحقق‌ی فعالیتی^۱ می‌باشد که در اصل یک رخداد فعالیتی است که به آن نقطه پایان و غایت اضافه شده است. البته این مقوله گاهی با نام دستاوردی فعالیتی^۲ نیز شناخته می‌شود. برای مثال فعل قدم زدن فعالیتی است اما وقتی با یک قید جهتی ترکیب شود به تحقق‌ی فعالیتی بدل می‌گردد بدین دلیل که قید مذکور نقطه پایانی را برای آن فراهم می‌سازد. افعال جهتمند (قدم زدن به سوی، رفتن به سوی) و افعال پدید آوردن چیزی به شرط داشتن متمم خاص (خوردن غذا، ساختن خانه) از این نوع هستند. اما گروه دیگری که به طبقات متعارف نمود اضافه می‌شود نسخه سببی محمولات فوق‌الذکر است. به عبارت دیگر تمام شش محمول فوق، هر کدام نسخه سببی هم دارند. با احتساب نسخه سببی محمولات، در نهایت می‌توان گفت دوازده طبقه نمودی قابل محاسبه است. در ادامه مثالهایی برای محمول‌های فوق ذکر می‌شود و در نهایت جدول این طبقات ارائه می‌گردد.

پروژه‌های علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱۷. علی ماشین دارد. (ایستا)
۱۸. سعید می‌دود. (فعالیتی)
۱۹. بادکنک ترکید. (دستاوردی)
۲۰. آدم برفی ذوب شد. مریض خوب شد. (تحقق‌ی)
۲۱. کریم دست زد. او در زد. (لمح‌های)
۲۲. او به سمت پارک قدم زد. او یک نامه را نوشت. (تحقق‌ی فعالیتی)
۲۳. توپ در اتاق می‌چرخید. حسن توپ را در اتاق چرخاند. (سببی)
۲۴. توپ ترکید. علی توپ را ترکاند. (سببی)

¹ Active accomplishment

² Active achievement

جدول ۱- جدول طبقات نمودی

Table 1-The table of aspectual classes

لحظه‌ای	نقطه پایان ذاتی	پویایی	ایستایی	طبقه
-	-	-	+	ایستا
-	-	+	-	فعالیتی
-	+	-	-	تحقیقی
+	+	-	-	دستاوردی
+	-	تا حدی	-	لحظه‌ای
-	+	+	-	تحقیقی فعالیتی
				سببی

طبقات فوق رفتارهای نحوی و معنایی متفاوتی دارند که با کمک آزمون‌هایی مشخص می‌شود. اما به دلیل محدودیت فضا از بیان آنها صرف نظر می‌کنیم.

این طبقات در رویکرد نقش و ارجاع بازنمایی خاصی را مبتنی بر منطق محمولات دریافت می‌کنند. هر طبقه حاوی اطلاعاتی در باره ساختار یک محمول است، و همچنین دارای برخی عملگرهای منطقی خاص است که مخصوص آن طبقه است. در ادامه بازنمایی منطقی هر طبقه را می‌بینیم:

25.

State: predicate (x), predicate (x, y)

Activity: do (x, [predicate (x, y)])

Achievement: INGR predicate (x), INGR do' (x, [predicate' (x) or (x,y)])

Semelfactive: SEML predicate (x, y)

Accomplishment: BECOME predicate (x, y)

Active achievement: do' (x, [predicate1' (x, (y))] & INGR predicate2' (z,x) or (y)

Causative: α CAUSES β where α , β are LS of any type

ین محمولات در واقع تنها نمود ذاتی افعال را نشان می‌دهند. در این رویکرد، این نوع نمود نمود واژگانی نامیده می‌شود. اما دیگر ابعاد نمود (مثل نمود دستوری) در لایه‌های نحوی جمله تجلی پیدا می‌کنند. در ادامه، برای توضیح مفهوم نمود گردانی و شرح لایه‌های نمود در رویکرد نقش و ارجاع به رویکرد کورتس رودریگز (2014) تکیه می‌کنیم.

کورتس رودریگز (2014) قبل از هر چیز بین دو رویکرد کاملاً واژگانی و ترکیبی به نمود تفکیک قائل می‌شود. رویکرد اول، نمود را مندرج در اطلاعات واژگانی افعال می‌داند، اما رویکرد دوم نمود را محصول ترکیب بین عناصر در سطح جمله می‌داند. اما او رویکردی مابین این دو رویکرد متضاد اتخاذ می‌کند (Cortés-Rodríguez, 2014: 35). به عبارت دیگر، او اطلاعات نمودی را بین بخش‌های واژگان و دستور تقسیم می‌کند. او سپس سه سطح متفاوت نمود را از هم تفکیک می‌کند: سطح نوع کنش نوع^۱، سطح نمود^۲ و سطح نمودیت^۳. به اعتقاد او این اطلاعات متفاوت نمودی، در سطوح متفاوت ساختار بند عمل می‌کنند. او (Cortés-Rodríguez, 2014: 32) نمودار زیر را در راستای تفکیک این سه لایه ارائه می‌دهد:

¹ Aktionsart² Aspect³ aspectuality

جدول ۲- لایه‌های نمودی در بند

Table 2- The aspectual layers in the clause

بند	مرکز	هسته	محمول	لایه
زمان دستوری/منزلت و توان منظوری	نمودیت	نمود	کنش نوع	دامنه
کنش کلام	رخداد (عینیت بخشی به رخداد نوع)	رخداد نوع‌های بسط داده شده	رخداد نوع	عنصر
	کمیت‌نمایی رخداد تغییرات انباشتی اتمام پذیری S	استمراری کامل نمودی کامل زمانی	ایستایی پویایی اتمام‌پذیری L لحظه‌ای بودن	خصایص

برای توضیح مختصر رویکرد کورتس رودریگز (2014) باید جدول فوق را تشریح کنیم. دامنه و سطح محمول در این رویکرد به اطلاعات واژگانی محمول‌ها بازمی‌گردد. بازنمایی این محمول‌ها را قبلاً نشان دادیم. محمول‌ها در این لایه عبارتند از ایستا، فعالیت، تحقق، دستاوردی و لمح‌ای. اما محمول تحقق فعالیت در این لایه قرار داده نمی‌شود بدین دلیل که کورتس رودریگز (2014) این محمول را یک محمول اشتقاقی و ترکیبی دانسته و آن را محصول ترکیب افعال فعالیت با برخی متمم‌ها (مفعول خاص یا معرفه) و قیدهای جهتی (به سوی) می‌داند. به همین دلیل او این محمول را در لایه مرکز قرار می‌دهد. به اعتقاد کورتس رودریگز (34: 2014) محمول‌های واژگانی در سطح محمول و هسته هستند و عناصری انتزاعی بوده و ماهیت ارجاعی ندارند بدین دلیل که مستقیماً از واژگان می‌آیند. اما محمول‌ها در لایه‌های بعدی ماهیت ارجاعی پیدا کرده و به رخداد خاصی در بافت خاصی اشاره می‌کنند.

اما نمود (دستوری) به سطح مرکز ارتباط دارد (Cortés-Rodríguez, 2014: 36). در واقع در این سطح است که نمودهای دستوری (تام و ناقص) بر محمول‌های انتزاعی اعمال شده و تغییراتی را در آنها ایجاد می‌کنند. برای مثال در این سطح نمود استمراری با محمول‌ها ترکیب شده و تغییرات معناداری را در ابعاد نمودی آنها ایجاد می‌کند. حتی ممکن است برخی از این ترکیبات منجر به ساخت‌های غیردستوری شود. این تعاملات منجر به تغییراتی در ساختار نمودی محمول‌ها شده و طبقه نو و بسط یافته‌ای از محمول‌ها را می‌سازد که به رخداد نوع بسط یافته معروف است. برای مثال در ترکیب محمول لمح‌ای با نمود استمراری نوعی ساخت تکراری درست می‌شود که از سنخ همین رخداد بسط یافته می‌باشد.

اما سطح نمودیت به لایه دوم یعنی لایه مرکز ارتباط دارد. این سطح به اطلاعاتی نمودی اشاره دارد که محصول ترکیب محمول‌ها با برخی از متمم‌ها و قیدهای جهتی است (Cortés-Rodríguez, 2014: 38). رخدادهای اشتقاقی مانند تحقق فعالیت در این سطح قرار می‌گیرند. برای توضیح این امر به دو مثال زیر دقت می‌کنیم:

۲۶. او در پارک قدم زد. او به سمت پارک قدم زد.

۲۷. او آواز خواند. او آواز مرغ سحر را خواند.

در بخش اول هر مثال یک فعل فعالیت وجود دارد، اما اضافه شدن قید جهتی و متمم خاص باعث شده دو فعل غیراتمام‌پذیر به افعال اتمام‌پذیر بدل شوند. لذا این نوع محمول محصول ترکیب محمول با قید و متمم‌ها در سطح مرکز است. این نوع نمود به نمودیت معروف است. همین امر باعث شد که کورتس رودریگز (42: 2014) بین دو نوع اتمام‌پذیری یعنی اتمام‌پذیری L و اتمام‌پذیری S تفاوت قائل شود. نوع اول به آن خصیصه اتمام‌پذیری اشاره دارد که مندرج در ساختار فعل است، لذا متعلق به سطح واژگان است. اما نوع دوم به آن خصیصه اشاره دارد که متعلق به سطح مرکز بوده و در این سطح به یک محمول اضافه می‌شود. لذا نوع اول به سطح نمود واژگانی ارتباط دارد و نوع دوم به سطح نمودیت. حال با این مقدمه به بررسی لایه‌های نمودی در زبان کردی می‌پردازیم.

۴. تحلیل داده‌ها

در این بخش تلاش خواهیم کرد که ابتدا طبقات نمودی واژگانی را در کردی به اختصار شرح داده، و سپس سعی می‌کنیم سه لایه

نمودی را در این زبان تبیین کنیم. زبان کردی نیز چون دیگر زبان‌ها داری شش طبقه نمودی و همچنین شکل سببی آنها می‌باشد. در مثال‌های زیر تبلور این طبقات را در این زبان می‌بینیم. ماهیت نمودی هر فعل روبروی معادل فارسی آن جمله ارائه شده است:

28. Hemən la ĥawša hal-pari.
 ۳ش/م. گز-رقص-پیشوند حیاط در هیمن
 هیمن در حیاط رقصید. فعالیتی
29. Hemn-jān la ĥawša haṭ-parānd.
 رقصاندن-پیشوند حیاط در شان-هیمن
 آنها هیمن را در حیاط وادار به رقص کردند.
30. Karim gajšt-a māṭ.
 خانه ۳ش/م. گز-رسید کریم
 کریم به خانه رسید. دستاوردی
31. Karim-jān gajānda māṭ.
 خانه رساندن شان-کریم
 کریم را به خانه رساندند.
32. saʔid koxi.
 ۳ش/م. گز-سرفه سعید
 سعید سرفه کرد. لمح‌ای
33. saʔid-jān koxānd.
 سببی-سرفه شان-سعید
 باعث سرفه سعید شدند.
34. Sahola-ka tuwā-wa.
 کا-۳ش-ذوب مع-یخ
 یخ ذوب شد. تحقیقی
35. Sahola-ka-jān tuwānda-wa.
 کامل-سببی-ذوب شان-مع-یخ
 یخ را ذوب کردند.
36. ĥasan baraw māṭ pjāsa-j kərd.
 کرد اش-پیاده خانه به سمت حسن
 حسن به سمت خانه پیاده روی کرد. تحقیقی فعالیتی نوع اول
37. ĥasan-jān baraw māṭ pjāsa pe kərd. *
 کرد به پیاده خانه به سمت شان-حسن
 حسن را وادار کردند به سمت خانه پیاده روی کند.
38. ĥasan māṭ-ak-aj chāk kərd.
 کرد ساختن اش-مع-خانه حسن
 حسن آن خانه را بنا کرد. تحقیقی فعالیتی نوع دوم
39. Māṭa-ka-jān ba ĥasan chāk kərd.
 کرد خوب حسن به شان-مع-خانه
 حسن را وادار کردند خانه را بسازد.
40. Hiwā tərsāwa.
 ۳ش-کا-ترس هیوا
 هیوا ترسیده است. ایستا

41. Hiwā tərseṇdrāwa.

ش-کا-سبی-ترس هیوا

هیوا ترسانده شده است.

البته باید متذکر شد که همهٔ افعال لزوماً صورت سببی اشتقاقی ندارند، لذا ممکن است صورت مستقیم سببی برخی از افعال نشاندار به نظر برسد. اما بدیهی است که افعال ممکن است یکی از صورت‌های سببی (نحوی یا اشتقاقی) را داشته باشند. ذکر این نکته لازم است که تنها صورت‌های سببی اشتقاقی جزو طبقات نمودی محمولی هستند، و محمول‌های سببی غیراشتقاقی در سطوح بالاتر وجود دارند. با توجه به رویکرد مورد نظر، افعال در جملات ۲۸ تا ۳۵ و همچنین ۴۰ و ۴۱ به ترتیب محمول‌های فعلیتی، دستاوردی، لمح‌ای، تحقیقی و ایستار نشان می‌دهند. این افعال (غیر از افعال تحقیقی فعلیتی در ۳۶ و ۳۸) ویژگی‌های نمودی خود را از واژگان گرفته و در سطح محمول متحقق می‌شوند. آنچه که این طبقات را از هم تفکیک می‌کند ویژگی‌های پویایی، تداومی و اتمام پذیری است. ویژگی اتمام پذیری در این افعال از نوع اتمام پذیری واژگانی است، به عبارت دیگر این ویژگی محصول ماهیت ذاتی این افعال بوده و بر اثر ترکیب ساخته نشده است. این ویژگی‌ها در ساختار رخدادی افعال در مخزن واژگانی به صورت ذاتی موجود هستند. اما افعال اشتقاقی (تحقیقی فعلیتی) در لایهٔ مرکز قرار دارند، چرا که در این سطح اضافه شدن قیده‌های جهت‌ی و یا موضوع درونی خاص (و یا معرفه) باعث تغییر نمود فعل شده و فعل به اتمام پذیری جمله‌ای می‌رسد.

حال به سطح دوم نمود در زبان کردی می‌پردازیم. این سطح متعلق به لایهٔ هسته می‌باشد. عملگرهای متفاوتی از جمله عملگرهای ناقص^۱، تام^۲ و یا کامل زمانی^۳ در این سطح بر محمول در سطح هسته اعمال می‌شوند. اما قبل از توضیح این امر بیان تفاوت هسته و محمول مهم است. هسته در واقع محمولی است که اکنون در سطح ترکیب نحوی قرار داشته و به صورتی ترتیبی و سلسله مراتبی با عناصر ترکیب می‌شود. هسته ابتدایی‌ترین سطح جمله است که در آن محمول قرار دارد. عملگرهای جمله برای تغییر و تبدیل ویژگی‌های محمول در سطح هسته با فعل ترکیب می‌شوند. اولین عملگری که در این سطح مورد بررسی قرار می‌گیرد عملگر استمراری است. ترکیب این عملگر با افعال، رخدادهای بسط داده شده را پدید می‌آورد. ترکیب نمود استمراری با طبقات نمودی فوق منجر به تغییراتی معنادار در ساختار رخدادی آنها می‌شود. اما در کردی سه نوع عملگر استمراری داریم که در زیر برای هر کدام یک مثال ارائه می‌دهیم^۴. قبل از تبیین مثال‌ها ذکر این نکته ضروری است که برخی از ترکیبات به لحاظ معنایی نشاندار است، اما هدف این تحلیل صرفاً تبیین دامنهٔ عملگرها و ترسیم محدودهٔ معنایی آنهاست. لذا با مقولهٔ نشانداری در این تحلیل کمی با تساهل برخورد می‌شود، هر چند موارد تا حدی نشاندار یا کم کاربرد با علامت ستاره مشخص می‌شوند. در مثال‌های زیر، هر فعل با سه عملگر مذکور ترکیب شده است و همچنین مقولهٔ هر فعل روبروی معادل فارسی آن ارائه شده است:

42. hasan la hawša pjāsa-j kərd.

کرد اش-پیاده روی حیاط در حسن

حسن در حیاط پیاده روی کرد. فعلیتی

43. hasan la hawša pjāsa-j da-kərd.

کرد-ناق اش-پیاده روی حیاط در حسن

حسن در حیاط پیاده روی می‌کرد.

44. hasan xarik-i pjāsa kərdən bu la hawša ka karim hāt.

ش ۳/م.گذ-آمدن کریم که حیاط در بود کردن پیاده روی اض-خریک حسن

حسن در حیاط مشغول پیاده روی بود که کریم آمد.

¹ Imperfective² Perfective³ perfect

^۴ چون زمان گذشتهٔ ساده در زبان کردی به لحاظ نمودی خنثی بوده، و تأثیری بر ماهیت نمودی عناصر ندارد، لذا مثال‌ها در این زمان ارائه می‌شوند. همچنین چون برخی مقولات نمودی قابلیت باهمایی کمتری به نسبت دیگر نمودهای واژگانی دارند، لذا جهت اطمینان از طبیعی بودن ساخت ترکیبی آنها، از این نمودهای واژگانی مثال‌های بیشتری ارائه شده است.

45. *hasan xarik bu la hawša pjāsa bə-kā ka bārān bāri.*
 ۳ش/م. گز-باریدن باران که ۳ش/م-گز-کردن-التر پیاده روی حیاط در بود خریک حسن
 حسن در شرف پیاده روی در حیاط بود که باران بارید.
46. *Sahoła-ka twāwa.*
 ۳ش/م. کا-گز-ذوب مع-یخ
 یخ ذوب شد. تحقیقی
47. *Sahoła-ka da-twāwa.*
 ۳ش/م. گز-ذوب-ناق مع-یخ
 یخ ذوب می شد.
48. *Sahoła-ka xariki twānawa bu.**
 ۳ش/م. گز-بودن ذوب اض-خریک مع-یخ
 یخ مشغول ذوب شدن بود.
49. *Sahoła-ka xarik bu bə-twetawa ka berq hātawa.*
 ۳ش/م. گز-آمدن برق که ۳ش/م-گذش-ذوب-التر بود خریک مع-یخ
 یخ نزدیک بود که ذوب شود که برق آمد.
50. *hasan fer-i rjāzi bu.*
 ۳ش/م. گذش-شدن ریاضی اض-یاد حسن
 حسن ریاضی را یاد گرفت. تحقیقی
51. *hasan fer-i rjāzi da-bu.*
 ۳ش/م. گز-شدن-ناق ریاضی اض-یاد حسن
 حسن ریاضی یاد می گرفت.
52. *hasan xarik-i fer bun-i rjāzi bu ka naxosh kawt.*
 ۳ش. گز-افتادن بیمار که بود ریاض اض-بودن یاد اضافه-خریک حسن
 حسن مشغول یاد گرفتن ریاضی بود که مریض شد.
53. *hasan xarik bu feri rājzi bə-be ka naxosh kawt.*
 ۳ش. گذش-افتاد بیمار که ۳ش. گز-شدن ریاضی اض-یاد بودن خریک حسن
 حسن در شرف یاد گرفتن ریاضی بود که مریض شد.
54. *Topaka taqi.*
 ۳ش/م. گز-ترکیدن مع-توپ
 توپ ترکید. دستاوردی
55. *Topaka da-taqi ?agar kāja-ka tawāw na-da-bu.*
 ۳ش/م. گز-شدن-ناق-نفی تمام مع-بازی اگر ۳ش/م. گذش-ترکیدن-ناق مع-توپ
 توپ می ترکید اگر بازی تمام نمی شد.
56. *Topaka xarik-i taqin bu ka kaja-ka tawāw bu.**
 ۳ش/م. گز-شدن تمام مع-بازی که بود ترکیدن اض-خریک مع-توپ
 توپ مشغول ترکیدن بود که بازی تمام شد.
57. *Topaka xarik bu bə-taqe.*
 ۳ش/م. گز-ترکیدن-الترامی بود خریک مع-توپ
 توپ نزدیک بود بترکد.
58. *Karim kaja-ka-j bərdawa.*
 ۳ش/م. گز-بردن اش مع-بازی کریم.
 کریم بازی را برد. دستاوردی

59. Karim kaja-ka-j da-bərdawa balām kāt tawāw bu.
 ۳ش/م. گذ-شدن تمام زمان اما ۳ش/م. گذ-بردن-ناق اش-مع-بازی کریم
 کریم بازی را می‌برد اما زمان تمام شد.
60. Karim xariki bərdənawa-j kaja-ka bu ka kāt tawāw bu.*
 ۳ش/م. گذ-شدن تمام زمان که شد مع-بازی بردن اض-خریک کریم
 کریم مشغول بردن بازی بود که زمان تمام شد.
61. Karim xarik bu kaja-ka bəbātawa ka bārān bāri.
 ۳ش/م. گذ-باریدن باران که ۳ش/م. گذ-بردن-التر مع-بازی بود خریک کریم
 کریم در شرف بردن بازی بود که باران بارید.
62. saʔid koxi.
 ۳ش/م. گذ-سرفه سعید
 سعید سرفه کرد. لمحه‌ای
63. saʔid da-koxi.
 ۳ش/م. گذ-سرفه-ناق سعید
 سعید سرفه می‌کرد.
64. saʔid xarik-i koxin bu.
 ۳ش/م. گذ-بودن سرفه کردن اض-خریک سعید
 سعید مشغول سرفه کردن بود.
65. saʔid xarik bu bə-koxe ka čāk bu-wawa.
 ۳ش/م. گذ-شدن خوب که ۳ش/م. گذ-سرفه-التر بود خریک سعید
 سعید نزدیک بود سرفه کند که خوب شد.
66. Hiwā nakhosh bu.
 ۳ش/م. گذ-بود بیمار هیوا
 هیوا بیمار بود.
67. Hiwā nakhosh da-bu.**
 ۳ش/م. گذ-بودن-ناق بیمار هیوا
68. Hiwā xarik-i nakhoshi bu.**
 ۳ش/م. گذ-بودن بیماری مشغول هیوا
69. Hiwā xarik bu nakhosh bu.**
 ۳ض/م. گذ-بودن معلم بود مشغول هیوا

بدون اینکه به بحث نشاننداری برخی از ترکیبات فوق پردازیم می‌توان به صورت خلاصه کارکرد این سه عملگر نمودی را در رابطه با طبقات نمودی بدین صورت تبیین کرد: عملگر اول پیشوند ناقص ساز da- است که به افعال متفاوت می‌چسبد. عملگر دوم و سوم دو صورت متفاوت از عملگر xarik (خریک: مشغول) هستند. در حالت اول این عملگر با کسره اضافه ظاهر شده، و در حالت دوم^۱ با فعل بودن ظاهر می‌شود. اگر چه این سه عملگر همه جزو عملگرهای ناقص ساز هستند اما تفاوت‌هایی هم در نوع ناقص‌سازی دارند. هر کدام از این سه عملکرد برای هر کدام از محمول‌ها تفاوت‌های خاصی را ایجاد می‌کنند. در حالت اول، زمانی که افعال فعلیتی با عملگرهای نوع اول (-da) و نوع دوم (xarik-i) ترکیب می‌شوند، عملگرهای ناقص ساز مراحل میانی رخداد فعلیتی را برجسته کرده و مراحل پایانی عمل را حذف می‌کنند. اما در ترکیب فعل فعلیتی با عملگر سوم (xarik bu)، عملگر مذکور مرحله مقدماتی رخداد را برجسته کرده، و کل

^۱ ذکر این نکته ضروری است که در این مقاله، ساخت xarik bu در ترکیب با فعلی با وجه التزامی در نظر گرفته شده است، این در حالی است که ممکن است همین عملگر با فعلی با وجه خبری هم ترکیب شود، لذا در این حالت این ساخت نیز دقیقاً مانند ساخت دوم xarik-i عمل می‌کند. به علت محدودیت کلمه امکان ارائه مثال‌های مربوط به این مورد وجود نداشت.

ساختار رخدادی را از فرایند نمایه سازی حذف می کند. همچنین این عملگرها در ترکیب با افعال تحقیقی ساختار متفاوتی می سازند. در این مورد عملگرهای اول و دوم مراحل میانی عمل را برجسته ساخته، و عملگر سوم مراحل مقدماتی عمل را برجسته می سازد. لذا تا اینجا می توان نتیجه گرفت که عملگر اول و دوم در افعال فرایندی بر مراحل میانی رخداد تمرکز کرده، و عملگر سوم بر مراحل مقدماتی. اما تفاوت عملگر اول و دوم در این است که در عملگر دوم مرحله میانی نقطه ای تر و محدودتر از عملگر اول است. این امر را در پایان بیشتر شرح خواهیم داد. همچنین ذکر این نکته ضروری است که بدین دلیل که افعال تحقیقی اتمام پذیر هستند، و محقق نشدن مرزهای پایانی عمل به معنای ناتمام بودن عمل مذکور است، لذا در این ساخت عملگرهای ناقص ساز عملاً ناتمامی و نقصان این عمل ها را نشان می دهند. اما چون رخدادهای فعالیتی اتمام پذیر نیستند، این عملگرها اگرچه مرز میانی را نشان می دهند ولی لزوماً معنای نقصان و ناتمامی را بیان نمی کنند. به عبارت دیگر عمل فعالیتی حتی در مرز میانی نیز انجام می گیرد، اما متحقق شدن عمل تحقیقی تنها در مرز پایانی عمل ممکن می شود.

اما ترکیب این سه عملگر با افعال دستاوردی ترکیبات متفاوتی بدست می دهد. در واقع در هر سه حالت تنها مراحل مقدماتی عمل بازنمایی شده و مراحل پایانی عمل نمایه سازی نمی شود. این امر بدین دلیل است که رخداد دستاوردی مراحل میانی نداشته، لذا تمام ناقص سازها ناگزیر تنها بر مراحل مقدماتی تمرکز می کنند. همچنین چون فعل دستاوردی اتمام پذیر است، و عملگرهای مذکور تنها مراحل مقدماتی را برجسته می کنند، افعال در این ترکیبات به صورت ناقص و ناتمام بازنمایی می شوند. اما این سه عملگر در ترکیب با رخداد لمحهای کارکرد متفاوت دارند. عملگر اول و دوم رخداد لمحهای را به تکراری بدل کرده، و عملگر سوم کل ساختار رخداد را از نمایه سازی حذف کرده و بر مرحله مقدماتی تمرکز می کند. در تبیین این رفتارهای معناشناختی باید گفت که چون رخداد لمحهای اولاً لحظه ای می باشد، لذا مراحل میانی ندارد، از سوی دیگر چون نقطه اتمام پذیری نیز ندارد، لذا مراحل مقدماتی نیز ندارد (چرا که مرحله مقدماتی مخصوص افعال اتمام پذیر است). به همین دلیل این عملگرها (ساخت اول و دوم) رخداد مذکور را به تکراری بدل می سازند. این امر بدین دلیل است که افعال لمحهای غیر اتمام پذیر مرزهای میانی و مقدماتی ندارند، به همین در ترکیب مذکور فعل به صورت تکراری ظاهر شده، و ایزودهای میانی این تکرار بازنمایی می شود. از سوی دیگر، ترکیب عملگر سوم با رخداد لمحهای بدین دلیل به آن مرحله مقدماتی اضافه می کند که رخداد لمحهای در جوار عملگر سوم به رخداد دستاوردی بدل می شود. این مورد سوم از نوع نمودگردانی می باشد. در پایان باید گفت که عملگرهای استمراری به هیچ وجه قابلیت ترکیب با هسته ایستا را ندارند چرا که این افعال به لحاظ معناشناختی با این عملگرها سازگاری معنایی ندارند. این امر بدین دلیل است که این افعال ساختار پویا و مرزهای میانی، پایانی و آغازی ندارند، لذا آنها قابلیت همگونی معنایی با این عملگرهای فازنما را ندارند. ترکیب این عملگرها با این گونه از افعال یا نشاندار بوده و یا باعث تغییر معنای آنها می شود. حال در ادامه به عملگر کامل زمانی می پردازیم.

70. *hasan la hawša pjāsa-j kərd-uwa.*

کامل-۳ش/م. گذ-کردن اش-پیاده روی حیاط در حسن

حسن در حیاط پیاده روی کرده است. فعالیتی

71. *Sahoḷa-ka tuwāwa-tawa.*

کا-۳ش/م-ذوب مع-یخ

یخ ذوب شده است. تحقیقی

72. *Karim kāja-ka-j bərd-u-watawa.*

کامل-۳ش/م-بردن اش-مع-بازی کریم

کریم بازی را برده است. دستاوردی

73. *saʔid kox-i-wa.*

کامل-اش-سرفه سعید

سعید سرفه کرده است. لمحهای

74. *Hiwā tərsā-wa.*

کا-۳ش/م-ترس هیوا

هیوا ترسیده است. ایستا

آنچه که مبرهن است این است که عملگر کامل زمانی تغییری در ساختار رخدادی افعال فوق ایجاد نمی‌کند، اما همه آنها را به نسبت محور زمان مقید می‌کند. به عبارت دیگر، این عملگر مرز پایانی (نقطه تکمیل) را در افعال اتمام‌پذیر برجسته کرده، و در افعال غیراتمام‌پذیر مرز توقف را برجسته می‌سازد. در رابطه با این دو اصطلاح باید گفت که افعال اتمام‌پذیر چون نقطه کامل و تمام شدن دارند، همان نقطه توسط عملگر کامل برجسته می‌شود. اما افعال غیراتمام‌پذیر چون نقطه پایان خاصی ندارند، لذا پایان آنها فقط بستگی به اراده کنشگر رخداد دارد. آن نقطه‌ای که در آن کنشگر، رخداد را متوقف می‌کند نقطه توقف خواهد بود. لذا عملگر کامل این نقطه توقف را در این افعال برجسته می‌سازد. پس باید گفت که ماهیت عملگر کامل در مقید کردن رخداد است، هر چند تغییری در ساختار رخدادی ایجاد نمی‌کند.

حال به طبقات نمودی در سطح نمودیت می‌پردازیم. نمود در این سطح متعلق به سطح مرکز است و عناصری مانند موضوعات و افزوده‌ها باعث تغییرات نمودی می‌شود. عمدتاً وضعیت موضوع‌های فعل و قیده‌ها در این سطح تاثیر معناداری بر نمود نهایی فعل در جمله دارد. نمود تحقق‌ی فعالیتی به این لایه تعلق دارد. در واقع، گاهی موضوع درونی افعال متعدی فعالیتی در جمله حالت معرفه و یا خاص بودن را دریافت کرده و همین امر باعث می‌شود که فعل فعالیتی مذکور بدل به تحقق‌ی فعالیتی شود. مثال زیر این مورد را به خوبی نشان می‌دهد.

75. ?aw gorāni-i wət.

ش^۳. گز-گفتن اش-آواز او

او آواز خواند.

76. ?aw gorāni-jak-i wət.

ش^۳/م. گز-گفتن اش-مع-آواز او

او یک آواز را خواند.

در واقع فعل آواز خواندن یک فعل فعالیتی است، اما وقتی موضوع این فعل به صورت معرفه و یا خاص ظاهر می‌شود فعل به تحقق‌ی فعالیتی بدل می‌شود. از سوی دیگر گاهی اضافه شدن یک قید به فعل فعالیتی نیز باعث می‌شود که فعل مذکور به فعل تحقق‌ی فعالیتی بدل شود.

77. Hasan baraw māl pjāsa-j kərd.

کرد اش-پیاده خانه به سوی حسن

حسن به سوی خانه پیاده روی کرد.

لذا باید گفت که ویژگی‌های معرفگی و قیده‌های جهتی که باعث اتمام‌پذیری فعل می‌شوند در سطح مرکز عمل می‌کنند. همچنین انواع قیده‌های دیگری هم هستند که بر ساختار رخداد فعل اثر می‌گذارند که عمدتاً در این سطح عمل می‌کنند.

حال به عملگر زمان و تاثیر آن بر محمول‌های پنج گانه می‌پردازیم. در زبان کردی زمان گذشته ساده همیشه بیانگر نمود کامل دستوری بوده، و زمان حال ساده نیز همیشه بیانگر نمود ناقص است. در واقع هر زمان که فعلی در زمان حال ظاهر می‌شود می‌بایست به صورت ناقص بیان گردد. به عبارت دیگر، هر گاه فعلی در زمان حال بیان شود، لاجرم با پیشوند ناقص ساز -da- ظاهر می‌شود. در زیر با ارائه چند مثال این مورد را نشان می‌دهیم.

78. To pjāsa-t kərd.

کرد ات-پیاده روی تو

تو پیاده روی کردی. فعالیتی

79. To pjāsa da-kaj.

ش^۲/م. حال-کردن-ناق پیاده روی تو

تو پیاده روی می‌کنی.

80. Hasan māla-ka-j sāj kərd.

کرد ساختن اش-مع-خانه حسن

حسن آن خانه را ساخت. تحقق‌ی فعالیتی

81. ḥasan māla-ka sâz da-kā-t.
ش^۳/م. حال-کردن-ناقص ساختن مع-خانه حسن
حسن خانه را می‌سازد.
82. Naxosha-ka chāk buwa-wa.
ش^۳/م. گز-شد خوب مع-بیمار
بیمار خوب شد. تحقیقی
83. Naxosha-ka chāk da-betawa.
ش^۳/م. حال-شد-ناق خوب مع-بیمار
بیمار خوب می‌شود.
84. ḥasan fer-i rjāzi bu.
ش^۳/م. گز. شد ریاضی اض-یاد حسن
حسن ریاضی یاد گرفت. تحقیقی
85. ḥasan fer-i rjāzi da-be.
ش^۳/م. حال. شدن-ناق ریاضی اض-یاد حسن
حسن ریاضی یاد می‌گیرد.
86. Topa-ka taqi.
ش^۳/م. گز-ترکیدن مع-توپ
توپ ترکید. دستاوردی
87. Topaka da-taqe.
ش^۳/م. حال-ترکیدن-ناق مع-توپ
توپ می‌ترکد.
88. Karim gajš-t.
ش^۳/م. گز-رسیدن کریم
کریم رسید. دستاوردی
89. Karim da-gajat.
ش^۳/م. حال-رسیدن-ناق کریم
کریم می‌رسد.
90. Karim kok-i.
ش^۳/م. گز-سرفه کریم
کریم سرفه کرد. لمح‌ای
91. Karim da-kok-e.
ش^۳/م. حال-ناق سرفه کریم
کریم سرفه می‌کند.
92. ḥasan xwendkār-a
ش^۳/م. حال. هستن-دانشجو حسن
حسن دانشجو است.

همانگونه که از مثال‌های فوق مشخص است تمام افعال در زمان گذشته ساده با نمود کامل بیان شده، و در این ساخت مرز اتمام در افعال اتمام‌پذیر و نقطه توقف در افعال غیر اتمام‌پذیر نمایه‌سازی شده است. اما تمام افعال نمودی در زمان حال به صورت ناقص با پیشوند ناقص ظاهر شده‌اند و مرزهای پایانی رخداد در همه آنها حذف شده است. ترکیب افعال متفاوت با عمگر ناقص ساز da- قبلاً شرح شده، و از تکرار آن در اینجا خودداری می‌کنیم. اما باید بیان کرد که علت حضور این عملگر در واقع به دلیل ماهیت ناقص ساز خود زمان حال

است که ذاتاً مراحل میانی رخدادهای تداومی (فعالیتی، تحقیقی و فعالیتی تحقیقی) را برجسته کرده، و مرحله مقدماتی رخدادهای دستاوردی (و گاهی تحقیقی) را نمایه‌سازی می‌کند. همچنین این عملگر باعث مکرر شدن رخداد لمحای می‌شود. همچنین بیان شد که این عملگر عمدتاً با افعال ایستا ظاهر نمی‌شود، به همین دلیل افعال ایستا در زمان حال بدون این عملگر ظاهر می‌شوند چرا که آنها ذاتاً خود ناقص هستند. لذا می‌توان گفت عملگر زمان به عنوان یک عملگر نمودی نیز در لایه بند ظاهر می‌شود.

حال در نهایت با توجه به مباحث مطرح شده، اولاً لایه‌های نمودی را در کردی تشریح کرده، و سپس سلسه مراتب عملگرها را در این زبان تبیین می‌کنیم. همانگونه که نشان دادیم در زبان کردی چهار سطح نمودی وجود دارد. در سطح اول که مربوط به محمول‌ها می‌باشد، هر فعل به صورت ذاتی برخی ویژگیهای نمودی را از خود نشان می‌دهد. با بررسی داده‌ها نشان دادیم تمام طبقات کنش‌نوع در کردی وجود دارند. سپس نشان دادیم که در لایه هسته محمول‌ها با نمودهای استمراری و کامل ترکیب می‌شوند. بررسی داده‌ها نشان داد در کردی سه عملگر استمراری و یک عملگر کامل بر لایه هسته اعمال می‌شوند. با بررسی داده‌ها روشن شد که محمول‌ها در سطح هسته به دلیل ترکیب با این عملگرها دچار تغییرات معنایی می‌شوند. همین امر ضرورت تفکیک محمول و هسته را نشان می‌دهد. همچنین بیان شد که این عملگرها هر کدام به شکلی خاصی ساختار رخدادی افعال را تغییر می‌دهند. در نهایت نشان دادیم که در لایه مرکز برخی محمول‌های اشتقاقی (تحقیقی فعالیتی) ظاهر می‌گردند. این محمول‌های اشتقاقی به دلیل ترکیب برخی قیدهای خاص با افعال فعالیتی و یا به دلیل فعال شدن ویژگی معرفگی یا خاص بودن موضوع درونی این افعال پدیدار می‌شوند. همچنین نشان دادیم که عملگر زمان در کردی نیز منجر به تغییرات نمودی در طبقه نمودی افعال در جمله می‌شود. در واقع زمان آخرین عملگری است که بعد از دیگر عملگرها تغییرات معنایی را در ساختار رخدادی افعال ایجاد می‌کند. حال با این مقدمه نمودار مربوط به لایه‌های نمودی و دامنه عملگرها در زبان کردی را به صورت زیر ارائه می‌دهیم:

نمودار ۸- لایه‌های نمودی در کردی

Diagram 8- The aspectual layers in Kurdish

۵. نتیجه‌گیری

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که در زبان کردی سطوح محمول، هسته، مرکز و بند حاوی اطلاعات نمودی هستند. سطح محمول که بیانگر ویژگی‌های نمودی افعال است مستقیماً مبتنی بر مقدرات معنایی واژگان است. در این سطح کنش‌نوع‌هایی از جمله فعالیتی، تحقیقی، دستاوردی، لمحای و ایستا وجود دارد. این محمول‌ها ساختار رخدادی متفاوتی دارند. اما نمود در لایه‌های هسته و مرکز محصول برخی رویه‌های ترکیبی است. در لایه هسته، محمول‌های مذکور با سه عملگر ناقص‌ساز متفاوت ترکیب شده و این ترکیب‌ها ساختارهای رخدادی نوینی را پدید می‌آورند. برای مثال نشان دادیم که عملگرهای مذکور بر حسب ماهیت معناشناختی خود نمایه‌سازی خاصی را از رخدادهای متفاوت ارائه می‌دهند. سه عملگر مورد نظر عبارت بودند از پیشوند da- (عملگر اول) و دو صورت متفاوت (همراه با کسره اضافه (عملگر دوم) و یا همراه با فعل بودن (عملگر سوم)) از عملگر xarik. نتایج تحقیق نشان داد که عملگر اول و دوم در ترکیب با افعال فرایندی (فعالیتی و تحقیقی) مراحل میانی را برجسته کرده، و در صورت ترکیب عملگر سوم با این افعال مراحل مقدماتی رخدادها برجسته

می شود. همچنین نشان دادیم که در این ترکیب افعال تحقق‌ی به صورت افعال ناتمام و ناقص ظاهر شده، اما افعال فعالیت‌ی لزوماً معنای ناتمامی را القا نمی‌کنند. همچنین بیان شد که این امر به دلیل ویژگی اتمام‌پذیری افعال تحقق‌ی است. از سوی دیگر نشان دادیم که در ترکیب این سه عملگر با یک رخداد لحظه‌ای دستاوردی تنها مراحل مقدماتی عمل برجسته می‌شود. همچنین چون فعل دستاوردی اتمام-پذیر است، و عملگرهای مذکور تنها مراحل مقدماتی را برجسته می‌کنند، افعال در این ترکیبات به صورت ناقص و ناتمام بازنمایی می‌شوند. در ادامه نشان دادیم که ترکیب عملگرهای ناقص ساز اول و دوم با افعال لمح‌ای، باعث تبدیل این افعال به فعل تکراری می‌شود. این امر بدین دلیل است که افعال لمح‌ای غیر اتمام‌پذیر مرزهای میانی و مقدماتی ندارند، به همین دلیل در ترکیب مذکور فعل به صورت تکراری ظاهر شده، و اپیزودهای میانی این تکرار بازنمایی می‌شود. از سوی دیگر عملگر سوم باعث نمود گردانی فعل لمح‌ای شده و آن را به یک فعل دستاوردی با مراحل مقدماتی بدل می‌کند. در پایان نشان دادیم که سه عملگر مذکور با افعال ایستا ترکیب نمی‌شوند، مگر اینکه این افعال دچار نمود گردانی گردند. در همین بخش نشان دادیم که ترکیب عملگر کامل با افعال مذکور دو ساخت مجزا را پدید می‌آورد: این عملگر در ترکیب با افعال اتمام‌پذیر مرز پایانی و اتمام‌پذیری رخداد را نشان داده، و در ترکیب با افعال غیر اتمام‌پذیر تنها لحظه توقف آن را برجسته می‌کند.

سپس تحلیل داده‌ها نشان داد که در سطح مرکز، با اضافه شدن موضوع درونی خاص و یا قید جهتی رخداد اشتقاقی تحقق‌ی فعالیت‌ی ظاهر می‌شود. این محمول یک محمول ترکیبی بوده و در لایه مرکز پدید می‌آید. در نهایت نشان دادیم که عنصر زمان نیز در لایه بند تأثیر چشمگیری بر ویژگی‌های نمودی افعال دارد؛ بدین شیوه که رخدادهای متفاوت را ناقص سازی کرده و ساختار رخدادی آنها را تغییر می‌دهد. لذا با احتساب لایه بند (زمان) می‌توان گفت که ماهیت نمودی محمول‌ها در زبان کردی در چهار سطح متفاوت محمول و لایه‌های هسته، مرکز و بند شکل می‌گیرد. هر چه که عملگری در این لایه‌ها بالاتر باشد نقش پررنگ‌تری در تعیین معنای نهایی نمود محمول و تفسیر نمودی جمله مورد نظر دارد.

منابع فارسی

- امینی، امیر. (۱۳۷۷). *تحقیقی پیرامون زبان کردی*. تهران: هدف.
- تابعی، رویا؛ تفکری رضایی، شجاع و قیطوری، عامر. (۱۳۹۹). نمود مستمر در کردی سورانی: رویکردی کمیته‌گرا. *فصلنامه مطالعات زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران* ۹(۳۳)، ۴۳-۶۳.
- رخزادی، علی. (۱۳۷۹). *آواشناسی و دستور زبان کردی*. تهران: ترفند.
- نجفی فر، شرمین؛ ویسی حصار، رحمان و بدخشان، ابراهیم. (۱۳۹۵). بررسی نمود ناقص در زبان کردی بر اساس دستور ساختمانار نشانه محور. *فصلنامه مطالعات زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران* ۳(۱۳)، ۱۰۵-۱۲۶.
- ویسی حصار، رحمان. (۱۳۹۴). زمان و نمود در کردی موکریانی. *فصلنامه مطالعات زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران* ۲(۸)، ۱۰۱-۱۲۴.
- ویسی حصار، رحمان. (۱۳۹۶). *نمود در کردی: از هستی‌شناسی تا دستور*. جستارهای زبانی ۳(۸)، ۱۳۵-۱۵۸.

References

- Amini, A. (1998). *A study on the Kurdish language*. Tehran: Hadaf. [In Persian]
- Cortés-Rodriguez, F. (2014). Aspectual features in Role and Reference Grammar: A layered proposal. *Revista Espanola de Lingüística Aplicada* 27(1), 23-53.
- Croft, William. (2012). *Verbs: Aspect and causal structure*. Oxford: Oxford University Press.
- De Swart, H. (1998). Aspect shift and coercion. *Natural Language & Linguistic Theory* 16(2), 347-385.
- Dowty, D. (1979). *Word meaning and montague grammar*. Boston and London: D. Reidel Publishing Company.
- Frawley, W. (1999). *Linguistic semantics*. New York and London: Routledge.
- Haji-Marf, R. (2000). *The syntax of kurdish language: Verb*. Sulaymaniyah: Sardam. [In Kurdish]
- Iraqi Kurdish Scientific Association. (1976). *The grammar of kurdish language*. Baghdad: Iraqi Scientific Association Printing House. [In Kurdish]
- Kareem, R. (2016). *The syntax of verbal inflection in central kurdish*. PhD thesis. Newcastle University.

- MacDonald, J. E. (2008). *The syntactic nature of inner aspect: A minimalist perspective*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Michaelis, L. A. (2004). Type shifting in construction grammar: An integrated approach to aspectual coercion. *Cognitive Linguistics* 15(1), 1-68.
- Moens, M., & Steedman, M. (1988). Temporal ontology and temporal reference. *Computational Linguistics* 14(2), 15–28.
- Nabz, J. (1976). *Standard Kurdish language*. Bamberg: Union of Kurdish Students in Europe. [In Kurdish]
- Najafi far, Sh., Veisi Hasar, R., & Badakhshan, I. (2016). Investigation of imperfect aspect in kurdish dialect based on sign-base construction grammar. *Research in Western Iranian Languages and Dialects* 3(13), 105-126. [In Persian]
- Pavey, E. (2010). *The structure of language: An introduction to grammatical analysis*. Cambridge and New York: Cambridge University press.
- Pustejovsky, J. (1995). *The generative lexicon*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rokhzadi, A. (2000). *Kurdish phonetics and grammar*. Tehran: Tarfand. [In Persian]
- Smith, C. S. (1997). *The parameter of aspect*. Dordrecht, Boston, London: Kluwer Academic Publishers.
- Tabei, R., Rezaei, Sh., & Gheitouri, A. (2020). Progressive aspect in sourani kurdish: A minimalist approach. *Research in Western Iranian Languages and Dialects* 9(33), 43-63. [In Persian]
- Travis, L. D. (2010). *Inner aspect*. London and New York: Springer.
- Veisi Hasar, R. (2015). Tense and aspect in kurdish. *Research in Western Iranian Languages and Dialects* 2(8), 101-124. [In Persian]
- Veisi Hasar, R. (2017). Aspect in kurdish. from ontology to grammar. *Language Related Research* 8(3), 135-158. [In Persian]
- Van Valin, R. (1993). A synopsis of role and reference grammar. In R. Van Valin (Ed.), *Advanced in Role and Reference Grammar* (pp. 1-164). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamin Publishing Company.
- Van Valin, R., & LaPolla, R. (1997). *Syntax: Structure, meaning, and function*. Cambridge and New York: Cambridge University Press.
- Van Valin, R. (2005). *Exploring the syntax- semantics interface*. Cambridge and New York: Cambridge University Press.
- Vendler, Z. (1967). *Linguistics in philosophy*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- Verkuyl, H. J. (1972). *On the compositional nature of the aspect*. Dordrecht: Springer-Science and Business Media.
- Verkuyl, H. J. (2005). Aspectual composition: surveying the ingredients. In H. Verkuyl; H. De-Swart and A. Van-Hout (Eds.), *Perspectives on Aspects* (pp. 19-41). Dordrecht: Springer.